

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 28 - 12 juli 1970

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar
overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

De vermaatschappelijking van het maatschappelijk werk (II)

Commentaar: Maatschappelijk werkers engageren zich, willen zich evenzeer richten op de maatschappij als op de cliënt b.v. in akties tegen de woningnood, zoals U vorige week heeft kunnen horen van Roel de Smet, maatschappelijk werker bij Humanitas in Den Haag. Gaat het hierbij naar mijn mening om incidentele akties, ook zal uit dit soort activiteiten en stellingnamen een heel ander-soortig maatschappelijk werk voortkomen.

De Smet: Ja beslist wel. Wij zijn de mening toegedaan dat op dit ogenblik de cliënten paternalistisch werden behandeld door de maatschappelijk werkers d.w.z. dat de maatschappelijk werkers zich vaak geroepen gevoeld hebben om namens hun cliënten een aantal zaken aan de orde te stellen. Ik geloof dat dit op dit ogenblik een belangrijke taak zal worden van het maatschappelijk werk, niet alleen om de problemen te signaleren, maar om de betrokkenen, de belanghebbenden, om de bevolking bewust te maken van haar problemen en haar wegen aan te wijzen, waarop zij zelf met akties zouden kunnen beginnen om zelf voor de oplossing van hun problemen te zorgen.

Vraag: Dit soort werk heeft dan ontegenzeggelijk bepaalde politieke aspecten. Kun je dan als maatschappelijk werker, of als instantie van maatschappelijk werk, neutraal blijven of moet je expliciet een bepaalde ideologie gaan aanhangen, althans daarvan uit gaan werken.

De Smet: Op dit ogenblik is het zo, dat de instellingen voor maatschappelijk werk een levensbeschouwelijke veelal godsdienstige signatuur hebben. Nu is duidelijk te merken aan de akties van de maatschappelijk werkers dat zij elkaar over de levensbeschouwelijke grenzen heen vinden en dat zich een heel andere tegenstelling voordoet dan de confessionele. De maatschappelijk werkers moeten nu stelling kiezen voor deze lagen en voor deze groepen binnen de bevolking, die zich duidelijk tekort gedaan voelen door de bestaande sociaal-economische besturen. De geëngageerde maatschappelijk werkers komen meer in het bijzonder op voor hen, die niet aan hun elementaire rechten toe zijn, zoals b.v. on-

gehuwde moeders, woningzoekenden, werkende jongeren, ouden van dagen. Zij vinden elkaar over deze levensbeschouwelijke grenzen heen, omdat zij willen, en ik denk zelfs moeten, uitgaan van een duidelijke geëngageerde stelling, waarbij iedereen de ruimst mogelijke kansen krijgt tot ontplooiing, over de economische barrières heen.

Commentaar: Het maatschappelijk werk wordt nog grotendeels behartigd door wat heet het particuliere initiatief, organisaties op levensbeschouwelijke basis. In het beste geval, zoals bij Humanitas, een vereniging, maar meestal stichtingen, per definitie weinig democratische organisaties. Wat zal nu het effect van dit soort vernieuwingspogingen vanuit de professionele werkers op hun organisaties zijn. Een belangrijke ontwikkeling van het maatschappelijk werk is de z.g. professionalisering, het uitoefenen van het maatschappelijk werk is een beroep geworden, waarvoor je een speciale opleiding nodig hebt en waarvoor je, zij het meestal tamelijk slecht, betaald wordt. In dit verband zijn volgens socioloog Bram Peper 2 consequenties hierbij van belang. In de eerste plaats worden de maatschappelijk werkers uit bredere maatschappelijke kringen gerecruteerd. Het zijn niet meer alleen de dochters van goede huize. Daarmee wordt het begrip maatschappelijke nood automatisch anders gedefinieerd. In de tweede plaats speelt deze professionalisering zich nog steeds af binnen de verzuilde organisaties, die nog een amateuristische structuur hebben. De bestuurders zijn meestal niet speciaal opgeleid en zij doen hun werk in hun vaak schaarse tijd. Gevolg is dat de werker, de beroepskracht, steeds minder heeft aan de dialoog met de bestuurder.

Peper: Die professionalisering heeft een crisis ingeluid in het gehele bestuurlijke vlak van het maatschappelijk werk, omdat de maatschappelijk werkers geen aanspraak hebben en onvoldoende kunnen worden geleid en gecoached door die bestuurders. De maatschappelijk werkers moeten gaan formuleren wat de problemen van deze samenleving zijn en omdat zij niet meer tegen dat bestuur kunnen aanpraten, zoals dat

een radio-uitzending van zondag 12 juli 1970

vroeger was in die verzuilde situatie, gaat men nu tegen de maatschappij, d.w.z. tegen de overheid, de gemeentelijke of de centrale overheid, aanpraten, men gaat tegen andere groeperingen aanpraten, omdat men ook in kringen van die professionals, die mensen die de hele dag niets anders doen dan maatschappelijk werk, behoefte heeft aan een zekere mate van maatschappelijke erkenning van hun eigen activiteiten. Men kan niet zo maar op eigen kracht, heeft men het gevoel, en ik dacht terecht, allerlei dingen gaan doen, men wil een zekere response hebben vanuit die samenleving. Wij zitten nu in een fase van overgang, waarin men bezig is door die samenspraak met die samenleving, met die overheid, met die andere groeperingen, opnieuw vast te stellen wat nu de inhoud en de betekenis van de eigen activiteiten zijn.

Vraag: Betekent dit dat wij toe moeten naar een totaal beroepsmatige organisatie, waarin voor vrijwilligers geen plaats meer is?

Peper: Nee, ik denk dat je in het algemeen gesproken behoefte hebt aan vrijwilligers, misschien ook wel in bestuurlijke posities. Ik wil alleen maar zeggen dat een groot deel van de huidige bestuurders nog het restant is, en ook de kring vormen van het georganiseerde particuliere initiatief, uit die verzuilde periode. Ik geloof dat maatschappelijk werk eigenlijk altijd in een wat moeilijke hoek zit en zal blijven zitten in welke samenleving dan ook, omdat men zich bezighoudt met het in zekere mate oplossen van problemen van mensen die door die samenleving, en dat zou je in elke samenleving hebben, op de een of andere manier in moeilijkheden zijn gekomen, als randgroeperingen worden gedefinieerd. Maar ik geloof dat maatschappelijk werk in zijn oorsprong, ook in zijn burgerlijke oorsprong, een activiteit moet blijven die een sterke voeding moet hebben, ook qua ideeën, vanuit de vrijwilligers, en dat is dan een grotere groepering dan die huidige bestuurders. Dat kunnen alle mogelijke aktiegroepen zijn, dat kunnen alle mogelijke nieuwe organisaties zijn, die beroepsmensen in dienst hebben, ik geloof niet dat het goed is dat die beroepsmensen alleen op eigen kracht zouden kunnen bepalen wat er aan de hand is. Ik geloof niet dat zij zo deskundig zijn, dat je uitdrukkelijk die taak van het maatschappelijk werk alleen maar aan die beroepsmensen moet overlaten, omdat het maatschappelijk werk in wezen een vraag is van politieke aard, welke problemen zijn er in die samenleving en daar is een technicus, zoals een maatschappelijk werker niet deskundiger dan wie dan ook. Wat er aan de hand is in de samenleving, waar iets aan gedaan moet worden, is uitdrukkelijk ook de verantwoordelijkheid en de taak van vrijwilligers.

Commentaar: Er zijn ook en steeds meer groepen die zich buiten het officiële maatschappelijk werk om bezighouden met problemen van individueel of collectief welzijn. Iedere dag wordt er wel ergens een aktiegroep opgericht. Het meest spectaculaire voorbeeld vormden de activiteiten van de verschillende volksdepartementen van Oranje Vrijstaat. Miebet v. d. Most is van beroep maatschappelijk werkster en in haar vrije tijd werkt zij o.a. mee aan het dienstencentrum voor bejaarden van Oranje Vrijstaat.

Miebet v. d. Most: Het werk van het dienstencentrum voor bejaarden van Oranje Vrijstaat

ligt heel erg op het concrete vlak van voorzieningen treffen voor de lacunes die er in de maatschappij zijn en waar het gevestigde maatschappelijk werk steeds meer omheen zeilt. Desnoods eens probeert om daar de aandacht van de een of andere instantie op te vestigen. Oranje Vrijstaat wil daar gewoon wat aan doen en het begint te lukken. Het is zo plezierig als je de hele dag in je werk het machteloze gevoel hebt van, ik zit hier als bemiddelaar tussen cliënt en maatschappij en er valt niets te bemiddelen, want er is niets in die maatschappij (dat is natuurlijk wel enigszins overdreven), daarom vind ik het zalig om na mijn werktijd gewoon te kunnen zeggen, nou nu kunnen wij er wat aan gaan doen om die voorzieningen wel te gaan treffen en waar te gaan maken en eraan te gaan werken dat die wel komen. Dat is gewoon heel fijn.

Commentaar: Anders dan de gevestigde instituten werkt het dienstencentrum voor bejaarden vanuit een uitgesproken maatschappelijke visie op het bejaardenprobleem en wil het ook de kern van dit probleem proberen aan te vatten.

M. v. d. Most: De doelstelling is toch wel, dacht ik, het betrekken van de gehele bevolking bij het integreren van bejaarden, dit is misschien niet helemaal goed gezegd, maar misschien wel hoor, bejaarden worden gewoon gediscrimineerd.

Vraag: Wat bedoel je daar precies mee?

M. v. d. Most: Het zijn mensen die in onze produktiemaatschappij niet meer produktief zijn, alleen hun A.O.W. verslinden, daarvoor niets in de plaats stellen, zij hebben geen inbreng meer in het familieleven, in de gang van zaken in het jonge gezin. Zij doen niet meer terzake, zij moeten zelf maar zien hoe zij klaar komen met hun leven. De hele instelling van de maatschappij is echt wel gericht op wie is nog nuttig en ben je nog nuttig. Een bejaarde is niet nuttig in die zin dat hij nog meebouwt aan een technische maatschappij, dat is zo en eigenlijk is het doel van het dienstencentrum om de hele bevolking te mobiliseren, om tegen iedereen te zeggen, wij zijn gewoon allemaal samen in deze maatschappij, of je produceert of niet en of je gaat produceren of geproduceerd hebt, je bent ge-

Rede en Religie in het Humanisme

In deze uitgave is er naar gestreefd de verschillende opvattingen die zich binnen het humanisme over deze onderwerpen voordoen, tot hun recht te laten komen.

Formaat 15x23 cm. - Omvang ca. 250 pag.s

Prijs f 11,50

Bestellingen per giro 58 t.n.v.
„De Humanistische Pers” Utrecht.

woon iets. Wij zijn toch op de wereld voor elkaar. Wij zijn er toch samen.

Commentaar: Concreet is er tot op dit moment een eenvoudige hulpcentrale. Bejaarden kunnen voor allerlei soorten hulp variërend van een wasbeurt via een praatje tot hulp bij het behangen bij een centraal telefoonnummer terecht en dan wordt ervoor gezorgd dat zo snel en zo goed mogelijk hulp wordt geboden door vrijwilligers. Praktische hulp en sociale contacten worden zo tegelijk verschaft, aan bejaarden die verzorging nodig hebben, die niet in een verzorgingshuis kunnen of willen en die daarbij dreigen te vereenzamen. Dit soort werk zal binnenkort uitgebreid worden.

M. v. d. Most: Wij zouden, het is nog niet gestart dat idee van met mobiele brigades zoals wij ze willen gaan noemen, naar bejaarden toe willen gaan. Wij zouden willen beginnen met een groep (tamelijk geselecteerd) bejaarden en daar gewoon een vrij spectaculair geheel van maken. Wij denken b.v. aan deze mensen, de mensen die dus helpen, op witte fietsen naar bejaarden toe te sturen. Als er op die fiets staat „Dit is het Begin” of zo iets, dit zou verschrikkelijk mooi zijn en om dan ook de buurt attent te maken, van hier woont een bejaarde, daar zijn allemaal mensen die willen daarvoor gaan helpen, misschien kan de buurvrouw ook eens een kopje koffie brengen. Wij hopen dat dit een enorm socialiserend effect zal gaan hebben.

Vraag: Het is dus de bedoeling eigenlijk van deze activiteiten om een lacune in de verzorging en de zorg van officiële instanties op te vullen.

M. v. d. Most: Inderdaad, omdat Amsterdam zo'n grote stad is en dat er veel instanties zijn en omdat de groep bejaarden enorm uitgebreid is, is het dus echt zo dat de hulp vanuit de officiële instanties erg bureaucratisch georganiseerd is. Ik denk b.v. zelf aan de tijd dat ik stage liep bij de Sociale Dienst in Amsterdam, dat was net de tijd dat de Bijstandswet in werking ging treden. Dat betekende dat de bejaarden, die dus naast hun A.O.W. bijstand krijgen, niet meer iedere maand bezocht behoeften te worden door een ambtenaar, maar eens in het halfjaar automatisch een cheque toegestuurd krijgen. De reactie van die ambtenaren daarop was, ha, fijn, wij hoeven niet meer naar die bejaarden toe, terwijl niemand eraan dacht van, misschien zijn wij wel de enige persoon die werkelijk contact met ze heeft en ook kan signaleren of misschien hun lichamelijke toestand verslechterd, of wat dan ook en daar dan maatregelen voor kan gaan treffen.

Commentaar: Het departement voor bejaarden van Oranje Vrijstaat wil de kern van het bejaardenprobleem aanpakken. Het wil concrete hulp verlenen met vrijwilligers, het wil de onderlinge solidariteit verstevigen, en wil streven naar een reorganisatie van de bejaardenzorg. Maatschappelijk werker Roel de Smet is met collega's en bevolking in Den Haag bezig met acties tegen de woningnood. Daarnaast hoorde U in deze uitzending de socioloog Bram Peper. In onze derde uitzending, volgende week, aandacht voor de taak van het maatschappelijk werk, dat zich speciaal moet richten op het welzijn en waarbij het de bedoeling is dat naast de gevestigde organisaties ook de geïnteresseerde burger van de oude of de nieuwe maatschappij, wordt ingeschakeld. Het maatschappelijk opbouwwerk ofwel de samenlevingsopbouw.

Erich Fromm

De thans 70-jarige auteur studeerde sociologie en psychologie in Duitsland en promoveerde in 1922 in Heidelberg. In 1933 emigreerde hij naar de U.S.A. waar hij aan verschillende universiteiten en instituten doceerde. Sinds 1951 is hij hoogleraar aan de Nationale Universiteit te Mexico.

Hij is lid van de American Humanist Association (A.H.A.) één van de aangesloten organisaties van de I.H.E.U., het overkoepelend lichaam van alle humanistische organisaties in de wereld.

In een geheel nieuwe serie zijn thans 5 van zijn boeken in paperback verschenen.

De titels zijn:

De angst voor vrijheid — 224 blz. f 9,90

Fromm concentreert zich hier op één aspect van de karakterstructuur van de moderne mens, die beslissend zal zijn en centraal zal staan voor heel de culturele en sociale crisis van onze tijd, n.l. de betekenis van de vrijheid voor de moderne mens.

De zelfstandige mens — 206 blz. f 9,90

In menig opzicht is, zegt de schrijver in zijn voorwoord, dit boek een voortzetting van „de angst voor vrijheid”. Voor een goed begrip is het lezen van beide boeken wel gewenst om een volledig voorbeeld te verkrijgen van de door hem ontwikkelde karakterologie.

De gezonde samenleving — 274 blz. f 12,90

Dit boek is een vervolg op „de angst voor vrijheid”. Trachtte hij in dit boek aan te tonen, dat de totalitaire bewegingen tegemoet kwamen aan de diep ingewortelde behoefte van de mens, de in de moderne wereld verworven vrijheid te ontvluchten, in „de gezonde samenleving” wil hij aantonen, dat het leven in de democratie van de twintigste eeuw in menig opzicht slechts een andere vorm van vlucht voor de vrijheid vergetenwoordigt.

Liefhebben, een kunst, een kunde — 176 blz.

f 9,90

Deze studie wil de lezer ervan doordringen dat, hoezeer hij ook moge streven naar liefde, zijn pogingen gedoemd zullen zijn te mislukken, als hij zich niet met de grootst mogelijke energie wijdt aan de ontplooiing van zijn totale persoonlijkheid, en daardoor een „creatief” mens te worden.

Psychoanalyse en religie — 156 blz. f 9,90

Valt in „de zelfstandige mens” de volle nadruk op de ethiek, in dit boek concentreert de schrijver zich op het probleem van de religie. Aangezien ethiek en religie ten nauwste samenhangen is er sprake van enige overlapping.

Bestellingen door overschrijving op giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers Utrecht.

Vooruit kameraden, het is beter meteen het roer om te gooien. We moeten de diepe duisternis waarin we ondergedoken zitten van ons afschudden. Als de nieuwe dag die al begint ons vindt, moeten we standvastig zijn, zeker van onszelf en vastberaden.

We moeten afscheid nemen van onze dromen, onze oude ideeën en vriendschappen van vóór het leven opgeven. Laten we onze tijd niet verliezen met steriele litanieën of met misselijk makende nabootsingen. Laten we ons afwenden van het Europa dat maar niet uitgepraat raakt over de mens en hem onderwijl afslacht waar het hem maar vindt, op alle hoeken van zijn eigen straten, op alle hoeken van de wereld.

Eeuwenlang nu al heeft Europa de vooruitgang van de andere mensen tegengehouden, heeft het hen tot slaaf gemaakt van zijn eigen plannen en zijn eigen roem; eeuwenlang al verstikt Europa bijna de gehele mensheid in naam van een zogeheten 'geestelijk avontuur'. Ziet, hoe Europa nu wankelt tussen de atomaire en de geestelijke desintegratie.

En toch kan gezegd worden dat Europa geslaagd is in wat het wilde verwezenlijken.

Onstuimig, cynisch, gewelddadig heeft Europa de leiding van de wereld genomen. En ziet, hoe de schaduw van zijn monumenten zich uitbreidt en vermenigvuldigt. Iedere beweging van Europa heeft de grenzen van de ruimte en die van het denken doen kraken. Europa heeft zich iedere nederigheid, iedere bescheidenheid ontzegd, maar ook ieder mededogen, iedere tederheid.

Alleen tegenover de mens heeft Europa zich schriel betoond, kleinzielig, bloeddorstig, moordzuchtig, alleen tegenover de mens.

Is het dan niet duidelijk, broeders, dat we iets beters te doen hebben dan achter dat Europa aan te lopen?

Nu dan, kameraden, het Europese spel is definitief uit, we moeten iets anders vinden. We kunnen vandaag alles doen, als we Europa maar niet gaan nabootsen, als we maar niet bezeten zijn van het verlangen Europa in te halen.

Europa heeft een zo buitensporige en waanzinnige snelheid ontwikkeld, dat geen poging tot besturing, geen enkele redelijkheid er vat op krijgt, zodat het in een verschrikkelijke, duizelingwekkende beweging naar afgronden koerst, waar men maar beter zo snel mogelijk bij uit de buurt kan proberen te komen.

Als ik in de Europese techniek en de Europese stijl de mens zoek, vind ik een opeenvolging van verloocheningen van de mens, een stortvloed van moorden.

Laten we besluiten om Europa niet na te doen en laten we onze spieren en onze hersenen mobiliseren in een andere richting. Laten we proberen de totale mens uit te vinden, nu Europa bewezen heeft niet in staat te zijn die te doen zegevieren.

Twee eeuwen geleden heeft een vroegere Europese kolonie het in zijn hoofd gezet Europa in te halen. Hij is er zo goed in geslaagd dat de

Verenigde Staten van Noord Amerika een monster is geworden, waarin de gebreken, de ziekten en de onmenselijkheid van Europa afschuwelijke afmetingen hebben aangenomen.

Kameraden, hebben we niet iets anders te doen dan te werken aan het tot stand brengen van een derde Europa? Het Westen heeft een avontuur van de geest willen zijn. In naam van de Geest, van de Europese geest wel te verstaan, heeft Europa zijn misdaden gerechtvaardigd en de slavernij goedgepraat, waarin het viervijfde deel van de mensheid gevangen hield.

Ja, de Europese geest heeft merkwaardige grondslagen gehad. Het Europese denken heeft zich in steeds meer verlaten, in steeds onbereikbaarere steile streken voltrokken. Op die manier raakte men er aan gewend de mens steeds minder tegen te komen.

Een voortdurende dialoog met zichzelf, een steeds obscener narcisme, hebben steeds meer het bed gespreid voor een toestand die grenst aan de waanzin, waarin het denkwerk lijden wordt, daar de realiteiten niet die van de mens zijn die leeft, die werkt en zichzelf rechtvaardigt, maar woorden, spanningen geboren uit de betekenissen die die woorden inhouden.

Op het ogenblik zien we dat Europa tot stilstand is gekomen. Kameraden, we moeten deze stilstaande beweging ontvluchten, waarin de dialektiek zich beetje bij beetje veranderd heeft in een logika van het evenwicht. We moeten het vraagstuk van de mens weer opnemen. We moeten het vraagstuk van de werkelijkheid van de hersens weer opnemen, van de hersenmassa van de hele mensheid, waarin de verbindingen vermenigvuldigd moeten worden, de netwerken uitgebreid en waarin de boodschappen weer vermenschlijkt moeten worden.

De Derde Wereld staat vandaag tegenover Europa als een kolossale massa, welks doel het moet zijn te proberen de problemen op te lossen, waar Europa geen antwoord op heeft weten te vinden. Maar dan is het belangrijk dat er niet over rendement gesproken wordt, niet over intensiveren, niet over ritme. Nee, het gaat niet om een terug naar de Natuur. Heel concreet gaat het er om de mensen niet in richingen te sleuren die hen verminken, de hersens geen ritmen op te leggen die hen doen kwijnen en in de war brengen. Men moet de mens niet bruskeren, aan zichzelf, aan zijn binnenste ontrukken, breken, doden, onder het voorwendsel dat de achterstand ingehaald moet worden.

Kameraden, voor Europa, voor onszelf, voor de mensheid, moeten we het roer totaal omgooien, moeten we een nieuw denken ontwikkelen, moeten we aan een nieuwe mens gaan bouwen.

(Uit: De verworpenen der aarde.
Utrecht, Bruna, 1969. p. 237-240)